

YOU SEE!

PLATFORM FOR SOCIAL INNOVATIONS
IN YOUTH EMPLOYMENT

Regional CSO platform advocating social innovation under employment policies that guarantees security for youth at risks, an EU-funded project. This document has been produced by financial assistance of the EU funds of Civil Society Facility Operating Grants to IPA CSO Associations.

LEAD APPLICANT

CO-APPLICANTS

YOUTH CULTURAL CENTER
BITOLA, MACEDONIA

TOPLUM
GÖNÜLLÜLERİ

The content of this document are the sole responsibility of YOU SEE! project partnership and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the EU.

GENÇLİK İSTİHDAMI İÇİN POLİTİKA BELGESİ 2019

TOPLUM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI (TOG)

GENÇLİK İSTİHDAMI İÇİN POLİTİKA BELGESİ

Toplum Gönüllüleri Vakfı Yayınları
Gençlik Araştırmaları ve Politikalar Departmanı

İstanbul, Ocak 2019

Yazışma Adresi

Hobyar Mh. Aşirefendi Cad. Ankara-Konya Han No: 20 K: 4
34112 Eminönü – İstanbul

0212 522 10 30
www.tog.org.tr

e-posta
info@tog.org.tr

Yayına Hazırlayan
Ekin İlke Keleşoğlu

Katkıda Bulunanlar
Başak Tuğsavul

Grafik Uygulama
Deniz Ergüner

Baskı
Alkan Matbaa

İÇİNDEKİLER

TOPLUM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI	2
1. Giriş	3
2. You-See projesi ve gençlik istihdamı	4
3. Gençlik istihdamı bağlamında problem alanları	5
3.1. Staj süreçlerinde karşılaşılan zorluklar	6
3.2. Fırsat eşitsizliği / gençliğin ekonomik durumu	6
3.3. KYK öğrenim kredileri / öğrenci borçluluğu	7
3.4. İstihdamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği	7
3.5. Üniversite bünyesindeki iş fırsatlarının az olması	8
3.6. Mezuniyet sonrası işsizlik	8
3.7. Aktif işgücü programlarının etkin şekilde kurgulanmaması	9
4. İyi uygulama örneği: Genç İşi Kooperatif	10
5. Sonuç	12

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)
*gençliğin enerjisini toplumsal faydaya dönüştürmeyi
amaçlayan bir değişim ve dönüşüm projesidir.*

TOG Hakkında

► **Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)** gençliğin enerjisini toplumsal faydaya dönüştürmeyi amaçlayan bir değişim ve dönüşüm projesidir. Aralık 2002’de kurulan vakıf, gençlerin öncülüğünde ve yetişkinlerin rehberliğinde toplumsal barış, dayanışma ve değişimi amaçlamaktadır. Toplum Gönüllüsü gençler, Türkiye’nin **80** ilinde üniversitelerde **133** adet öğrenci kulübü, topluluğu veya grubu olarak bir araya gelerek, belirledikleri ihtiyaçlara göre sürdürülebilir sosyal sorumluluk projeleri hayata geçirmektedir. Gençler tüm projeleri, vakfın ilkeleri olan **farklılıklara saygı, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yerel katılım, ekip çalışması, yaşam boyu öğrenme** ve **girişimcilik** ilkeleri çerçevesinde hayata geçirmektedir. Vakıf tüm çalışmalarıyla **çevresindeki sorunlara çözüm üretebilen, kendine güvenen, girişimci** ve **duyarlı** bir gençliğin oluşumuna katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

www.tog.org.tr

1. Giriş

*Toplum Gönüllüleri Vakfı, 2015 – 2018 yılları arasında Türkiye’de Gençlik İstihdamı ve Üniversite Mezunu Genç Kadın İstihdamı alanları üzerine odaklandığı ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen **Güneydoğu Avrupa Ülkelerinde Gençlik İstihdamı** (Youth Employment In south Eastern Europe / YOUSEE Project) Projesi’ni yürütmüştür.*

Bu proje, kurulduğundan beri gençlik alanında çok çeşitli projeler yürüten **TOG**’un gençlik istihdamıyla ilgili en büyük ve uzun soluklu uluslararası stratejik ortaklı projesidir.

Toplam 7 uluslararası stratejik ortak ülke (*Karadağ, Kosova, Sırbistan, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Makedonya, Türkiye*) ile gerçekleştirilen projenin Türkiye ayağı Toplum Gönüllüleri Vakfı Gençlik Araştırmaları ve Politikalar Departmanı tarafından yürütülmüştür.

2. You-See Projesi ve Gençlik İstihdamı

You-See Projesi, gençlik istihdamıyla ilgili süreçlere dönük bir çalışma gerçekleştirerek çeşitli sosyal politika önerileri oluşturulmasını amaçlamaktadır. Karar vericilerin gençlik istihdamı başlığındaki sorun alanlarıyla ilgili olarak bilgilendirilmesi ve politika önerileri yapılması yoluyla gençlerin toplumsal yapıya dahil olmalarını desteklemektedir.

2015'ten beri proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler aşağıdaki gibidir:

- ▶ *Gençlik istihdamı alanında faaliyet gösteren kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşların katılımıyla **toplam 7 adet paydaş diyalog toplantısı** yapılmıştır. 2015'ten itibaren düzenlenen paydaş diyalog toplantılarında başta Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) olmak üzere gençlik istihdamı alanında çalışan çeşitli paydaşların katılımıyla gençlik istihdamı bağlamında sektörlerarası diyalog ortamı geliştirilmiştir.*
- ▶ ***Toplam 4 adet gençlik çalıştay** gerçekleştirilmiştir. Paydaşlarla yapılan yuvarlak masa toplantılarının yanında gençlerin katılımıyla istihdam ve ekonomik alandaki gençlik perspektifinin vurgulandığı çalıştay ve atölyeler yapılmıştır.*
- ▶ ***Türkiye'de Üniversite Mezunu Genç Kadın İstihdamı Araştırma Raporu** yayınlanmıştır. Araştırma raporu, Türkiye'deki üniversite mezunu gençlere dönük istihdam politikalarını incelemeyi ve gençlik istihdamına toplumsal cinsiyet penceresinden bakılmasını teşvik etmeyi amaçlamıştır.*
- ▶ ***Yükseköğretim Kurulu için Genç Kadın İstihdamına Yönelik Politika Öneri Belgesi** yayınlanmıştır. Bu belge temel olarak üniversite öğrencisi olan genç kadınlara yönelik staj olanaklarının artırılması, yeni mezun genç kadın işsizliğinin giderilmesi, mevcut uygulamaların iyileştirilmesi ve buna yönelik kurumsal kararların hayata geçirilmesini amaçlamıştır.*

3. Gençlik İstihdamı Bağlamında Problem Alanları

Türkiye’de genç işsizliği her geçen yıl artmaktadır. 15-24 yaş grubu arasındaki Üniversite mezunu genç işsizliği 2017 TÜİK verilerine göre yüzde 24’tür. Genç kadınlar için bu oran yüzde 35 iken genç erkekler için yüzde 14’tür.

Gençler, mezuniyet alanları dışındaki farklı iş kollarına yönelmek zorunda kalmaktadır. Yerel ve ulusal istihdam politikalarında gençlik katılımı yeterince güçlü değildir. Yine, gençlik istihdamı kapsamında farklı gençlik gruplarının farklılaşan ihtiyaç alanları doğrultusunda özel politikalar geliştirilmelidir.

Tam zamanlı öğrencilik yapıp bir yandan ek bir işte çalışmak zorunda olan, stajyerlik yapan, mezuniyet sonrası işsizlik kaygısıyla yüzleşen ya da yarı/tam zamanlı işlerde çalışmak zorunda olan gençlerle 2018 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen “Gençliğin Ekonomik Hali Çalıştayı”nda gençlik istihdamı, üniversitelerdeki öğrenci mesleklerinin yetersizliği, staj süreçlerinde karşılaşılan zorluklar gibi konu başlıkları tartışılmıştır. Türkiye’deki gençlik istihdamı ve genç işsizliği TÜİK başta olmak üzere çeşitli istatistiki tablolar ışığında incelendikten sonra gençler kendi deneyimleri üzerinden çeşitli problem alanları geliştirmiştir. Hem bu konferans, hem de 2015 yılından beri gerçekleştirilen çalıştay ve toplantılar sonucunda Türkiye’de gençlik istihdamıyla alakalı olarak çeşitli problem alanları belirlenmiştir.

- ▶ *Staj süreçlerinde karşılaşılan zorluklar*
- ▶ *Fırsat eşitsizliği / gençliğin ekonomik durumu*
- ▶ *KYK öğrenim kredileri / öğrenci borçluluğu*
- ▶ *İstihdamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği*
- ▶ *Üniversite bünyesindeki iş fırsatlarının az olması*
- ▶ *Mezuniyet sonrası işsizlik*
- ▶ *Aktif işgücü programlarının etkin şekilde kurgulanmaması*

İlerleyen bölümlerde bu problem alanlarıyla ilgili detaylara değinilecek ve çeşitli politika önerileri sunulacaktır.

3.1. Staj Süreçlerinde Karşılaşılan Zorluklar

Gençlerin staj yapma motivasyonlarının başında tecrübe edinmek ve mesleki deneyim kazanmak yer almaktadır. Ayrıca kariyer fırsatlarını değerlendirmek ve CV içeriklerini geliştirmek de gençleri staj yapmaya teşvik eden etmenlerin başında gelmektedir. Staj süreçleriyle ilgili olarak stajyer gençlerin çalışan haklarından yeterince faydalanamıyor olması, stajyerlere mesleki içerik aktarımından çok angarya işler verilmesi, iş yükü, staj programlarının iyi yapılandırılmamış olması gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. **Dolayısıyla, staj süreçlerinde işveren karşısındaki koruyucu/önleyici mekanizmaların güçlendirilmesi, programların yapılandırılması, staj programlarının mesleki içerikle ilgili tecrübe kazanılmasına yönelik olarak kurgulanması gerekmektedir.**

3.2. Fırsat Eşitsizliği / Gençliğin Ekonomik Durumu

Türkiye'deki üniversite öğrencisi gençlerin büyük çoğunluğu ailelerin finansal desteğiyle ya da ek işler yaparak geçimlerini sağlamaktadır. Tam zamanlı öğrencilik hayatlarının yanı sıra barınma, ulaşım, sağlık, eğitim vb. ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak zorunda olan gençler öğrenciliğin gerektirdiği sosyal aktiviteler, kurslar, kulüp etkinlikleri, seyahatler vb. gibi sosyal ihtiyaçlarını gerçekleştirmek için zaman bulamamaktadır. **Dolayısıyla, gençlerin yükseköğrenim süreçlerini verimli şekilde geçirebilmesi için asgari ihtiyaçlarını karşılayacak sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.**

3.3. KYK Öğrenim Kredileri / Öğrenci Borçluluğu

Mezuniyet sonrası iş arama süreçlerinin yanında KYK kredilerinin gençler için ağır bir ekonomik yük oluşturması, öte yandan öğrenim süresince ekonomik destek olan aile fertlerine duyulan “kayıtdışı” sorumluluk gençler üzerinde ciddi bir ekonomik ve duygusal yük yaratmaktadır. **Bunun için üniversite öğrencileri için devlet tarafından sunulan karşılıksız burs, yurt, iş, ücretli staj vs. gibi imkanların çoğaltılması gerekmektedir.**

3.4. İstihdamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Türkiye İstatistik Enstitüsü (TÜİK) verilerine göre Türkiye’de tarımdışı genç işsizliği 2018 Haziran ayı itibariyle %20 iken tarım dışı genç kadın işsizliği %26,2’dir. Ayrıca OECD verilerine göre Türkiye’deki çalışmayan, eğitim ve öğrenim görmeyen (NEET) genç kadınların oranı %47,1’dir. Bu oranlar hem Avrupa ortalamasının çok üzerinde hem de Türkiye’deki işsizlik başlığındaki istatistiksel kırılımlar arasında en yukarıdadır. **Dolayısıyla, gençlik istihdamı alanında karşılaşılan sıkıntılar ve özel politika alanları mutlaka toplumsal cinsiyet eşitliği merceğinden de değerlendirilmelidir. Türkiye’deki her türlü işsizlik arasında en yüksek sayıya sahip olduğundan, tarım dışı genç kadın istihdamı için özel politikalar uygulanmalıdır.**

3.5 Üniversite bünyesindeki iş fırsatlarının az olması

Türkiye’de bulunan üniversitelerin tümünde, genellikle Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı aracılığıyla iş süreçlerinin yürütüldüğü üniversite bünyesinde kütüphane görevlisi, birim asistanı vs. gibi çeşitli pozisyonlar açılmaktadır. İş ilanları, ihtiyacı olan öğrencilerin başvurusuna açık olmakla beraber, pozisyon sayısı talebin oldukça gerisinde kalmaktadır. Öte yandan iş duyuruları çoğu zaman etkin bir şekilde yapılamamakta ve genelde halihazırda ilgili birimlerle ilişkide olan öğrencilerin başvuruları alınmaktadır. **Bunun önüne geçilebilmesi için üniversite bünyesinde öğrencilere yönelik olarak açılan pozisyonların sayısı artırılmalı ve duyuruları etkin bir şekilde yapılmalıdır.**

3.6. Mezuniyet sonrası işsizlik

2017 Ekim dönemi istatistiklerine göre işsizlik oranı, yükseköğretimde yüzde 12.8’i bulmaktadır. Ancak TÜİK, İŞKUR kayıtlarını dikkate aldığı için bu oranın daha da yüksek olabileceği belirtilmektedir, nitekim, üniversite mezunlarının büyük bölümü genellikle İŞKUR üzerinden iş aramamaktadır. Gençler yükseköğrenimlerinin son senelerine doğru işsizlik kaygısıyla karşı karşıya kalmakta, istihdam edilebilirliklerini artırmak için çeşitli staj vb. programlara dahil olmaktadır. **Bu bireysel çabaların ötesinde, yeni mezun “diplomalı” işsizliği de kapsayacak, gençlerin beklentilerini karşılayacak bir işsizlik sigortası oluşturulmalıdır.**

İstihdam olanaklarının birçoğu en az bir senelik tecrübe beklemektedir. Dolayısıyla üniversiteden yeni mezun olan gençler iş bulmak konusunda tecrübe engeline takılmaktadır. **Mezuniyet sonrası iş garantisi başta İŞKUR olmak üzere aktif işgücü programlarında özel politika alanı olarak yer almalıdır.**

3.7. Aktif işgücü programlarının etkin şekilde kurgulanmaması

Türkiye İş Kurumu tarafından istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere çeşitli aktif işgücü programları yürütülmektedir. Ancak bu programların sigorta primlerinin devlet tarafından karşılandığı bir formülasyonla, genel olarak işverenin ekonomik yükünü azaltma odağında kurgulandığı görülmektedir. **Bunun yerine genç işsizliğiyle mücadele için yenilikçi yöntemlerin benimsendiği, gençlik perspektifini tüm süreçlerde içeren etkin programların kurgulanması gerekmektedir.**

Aktif işgücü piyasası programlarının etkisi ölçülmelidir. Aktif işgücü piyasası programlarının faydalanıcılarının istihdam edilebilirliğinin düzenli olarak izleme değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Örneğin, aktif istihdam programları kapsamındaki “girişimcilik eğitimleri”ne katılan katılımcı sayısına ek olarak, katılımcıların kaçının kurs neticesinde bir girişim gerçekleştirdiğine dair veriler bulunmamaktadır.

İşsizlik sigortası fonu'nun bir kısmının inovasyon ve sosyal girişime ayrılması Türkiye'deki genç işsizliğiyle mücadelede devletin yenilikçi yöntemleri teşvik etmesi bakımından büyük önem arz etmektedir.

4. İyi uygulama örneği: Genç İşi Kooperatif

Genç İşi Kooperatif 10 Şubat 2015 tarihinde İzmir'de kurulmuş, tescilli bir Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Eğitim Kooperatifidir. İzmir Ticaret Odası 51. Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler Meslek Grubuna üyedir. Uluslararası Kooperatifler Birliği Gençlik Ağı tam üyesidir.

Sosyal Kooperatifçilik yapan, eşitlikçi demokratik ve sürdürülebilir bir ekonomiye inanan üyelerden oluşan kooperatif, sosyal dayanışma ekonomisinin bileşenleri ile çalışmaktadır: Dernek, vakıf, sosyal ve geleneksel kooperatiflerle işbirliği yapar. Toplumsal sorunları kendine dert edinmiştir. Öncelikli amacı kâr olmayan, kendi sürdürülebilirliğini yaratabilmek için kurulmuş bir örgüttür. Bu anlamda aynı zamanda bir sosyal girişimdir.

Genç İşi Kooperatif, aktif işgücüne katılamamış grupların temsilcilerinin bir araya gelerek, öncelikle genç işsizliğiyle mücadele etmek amacıyla kurulmuş bir kooperatiftir, aşağıdaki alanlarda çalışmalar yürütmektedir:

- ▶ *Kooperatifleşme danışmanlığı ve savunuculuğu*
- ▶ *Proje geliştirme ve uygulama*
- ▶ *Saha araştırması ve veri analizi*
- ▶ *Stratejik danışmanlık ve kapasite geliştirme*

Genç İşi Kooperatif, toplumun tüm kesimlerinin insana yaraşır iş olanaklarına erişmesi için çalışırken önceliği genç istihdamıdır. Bu başlık altında farklı gençlik gruplarının ihtiyaçlarını gözeterek çalışmalarını devam ettirmektedir. Kentin dış çeperlerinde yaşayan gençler, yeni mezunlar, genç mülteciler, engelli gençler ve genç kadınlar gibi çeşitli gençlik gruplarıyla çalışmayı öncelikle tercih eder.

Genç İŖi Kooperatif'in temel özelliği sonuca değil sürece odaklanmasıdır. Yapılan işin ne olduğuyla değil nasıl yapıldığı ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla kooperatif kendi çalışma biçiminin savunuculuğunu yaparak Türkiye'deki gençlik istihdamı ve genç işsizliği alanlarına etki etmek için model oluşturma gayretindedir. Genç İŖi Kooperatif aŖağıdaki ilkeler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir:

”Patronsuz – Kooperatif patronsuzdur, yatay ilişkiye dayalıdır. Tercih hakkı ve gönüllülük esastır.

Eşit işe eşit ücret – Kooperatifte çalışan ortak ve gönüllülerin her biri harcadıkları emek karşılığında aynı birim ücreti kazanırlar.

Adil paylaşım – Kooperatif, kazancın yüzde 20'sini idari giderler için alır artakalanı emek verenler arasında çalıştıkları zamana göre paylaşırır.

Yetkin kadro – Kooperatif, alanında uzman kişileri istihdam eder.

Kolektif ve katılımcı – Çalışma ve çıktılar bireysel değil kolektiftir.

Birlikte öğrenerek – Kooperatif reçete sunmaz. Aslolan çözümü birlikte bulmaktır.”

Kooperatif ortaklarından Metin Özarıslan, “ne yaptığımızı değil nasıl yaptığımızı anlatıyoruz.” diye belirtmektedir. Kooperatif, Avrupalı Genç Kooperatifçiler Ağı (Young European Cooperators Network) üyesidir.

5. Sonuç

You-See projesi, Balkanlar ve Türkiye bölgesindeki karar vericiler, sivil toplum kuruluşları ve gençlik gruplarının paydaşlığında gençlik istihdamı alanındaki sorunlara dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada da hem gençlik istihdamı alanındaki problem alanları ve politika önerileri sunulmuş, hem de genç işsizliğiyle alternatif mücadele pratiklerinden biri olan Genç-İşi Kooperatif, sunduğu modelin eşitlikçi ve sürdürülebilir olması sebebiyle iyi bir örnek olarak yerini almıştır. **Bu belgenin gençlik istihdamı alanında politika üreten karar vericiler ve genç işsizliğiyle mücadele eden diğer paydaşlar için çalışmalarında yararlanabilecekleri bir kaynak olması hedeflenmiştir.**

Türkiye’de gençlik istihdamıyla ilgili problem alanları, staj süreçlerinde karşılaşılan zorluklar, fırsat eşitsizliği / gençliğin ekonomik durumu, KYK Öğrenim Kredileri / öğrenci borçluluğu, istihdamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği, üniversite bünyesindeki iş fırsatlarının az olması, mezuniyet sonrası işsizlik, aktif işgücü programlarının etkin şekilde kurgulanmaması olarak özetlenmiştir. Ancak **Türkiye’deki genç işsizliği ve gençlik istihdamıyla ilgili iyileştirmeye ihtiyaç duyulan alanlar ve politika önerileri kuşkusuz bu başlıklardan ibaret değildir; dolayısıyla gençlik istihdamı alanında ileride yapılacak araştırmalar ve politika etkileme faaliyetleri her zaman önemini korumaktadır.**

YOU SEE!

PLATFORM FOR SOCIAL INNOVATIONS
IN YOUTH EMPLOYMENT

Hobyar Mah. Aşirefendi Cad. Ankara-Konya Han
No: 20 K:4 34112, Eminönü - İstanbul - TR
www.tog.org.tr | info@tog.org.tr

+90 212 522 10 30

+90 212 522 10 32

 [Toplum.Gonulluleri.Vakfi](https://www.facebook.com/Toplum.Gonulluleri.Vakfi)

 [TOGvakfi](https://twitter.com/TOGvakfi)

 [TOGvakfi](https://www.instagram.com/TOGvakfi)

TOPLUM
GÖNÜLLÜLERİ